

de vrijwilliger aan zet

Vrijwilligers versterken het
gecijferde thuismilieu met de Rekentrein

Colofon

Auteursrechten

Redactie: Annemarie Groot, Vincent Jonker en Rosa Alberto

Datum: september 2025

Deze publicatie komt voort uit het onderzoeksproject “de Rekentrein”. Het project is een samenwerking tussen ECBO, het Lectoraat Wiskundige en Analytische vaardigheden van Hogeschool Utrecht, en de Universiteit Utrecht. Dit project is mogelijk gemaakt door het Expertisepunt Basisvaardigheden.

Deze publicatie mag worden gedeeld onder de creative commons licentie:

SAMENVATTING

Sommige kinderen groeien op in gezinnen waar basisvaardigheden – geletterdheid, gecijferdheid, en digitale vaardigheden – weinig aandacht krijgen. Dit kan te maken hebben met de achtergrond van de ouders, cultuur of beperkte vaardigheden bij ouders zelf. De interventie **De Rekentrein** is ontwikkeld om de overdracht van beperkte gecijferdheid van ouder op kind te doorbreken, vergelijkbaar met de aanpak van de VoorleesExpress voor geletterdheid. Vrijwilligers voeren hierbij spelenderwijs rekenactiviteiten uit met ouders en kinderen, thuis in de gezinssituatie, om zo het plezier en de vaardigheden in rekenen te vergroten.

Het onderzoek had als doel te achterhalen wat vrijwilligers nodig hebben om de Rekentrein te kunnen uitvoeren. Ook werd onderzocht hoe bibliotheken vrijwilligers hierbij optimaal kunnen ondersteunen. De centrale vraag van het onderzoek is: "Hoe kunnen vrijwilligers de gecijferdheid bij ouders en kinderen versterken?".

Het onderzoek bestond uit drie fasen:

1. **Opstartfase** – werving van gezinnen en vrijwilligers.
2. **Uitvoeringsfase** – training van vrijwilligers waarna zes getrainde vrijwilligers elk drie huisbezoeken aflegde bij gezinnen met jonge kinderen (4-6 jaar)
3. **Evaluatiefase** – evalueren van ervaringen van vrijwilligers en opstellen eindproducten.

De Resultaten van de pilot laten zien dat vrijwilligers het uitvoeren van de Rekentrein leuk en waardevol vonden. Ze konden goed inspelen op de interesses van het kind en pasten de activiteiten flexibel aan. Er werd voorgelezen, spelletjes gespeeld en er vonden praktische rekenactiviteiten plaats in en om het huis. Doe-activiteiten vielen het meest in de smaak bij de kinderen. In vier van de zes gezinnen deden ouders (deels) mee. Hun betrokkenheid varieerde, maar er was vaak interesse en bereidheid om mee te leren. Vrijwilligers hadden behoefte aan meer informatie over het kind en de reden van aanmelding, en aan ideeën voor alternatieve activiteiten als het kind niet geïnteresseerd was.

Conclusies en aanbevelingen:

- Vrijwilligers kunnen een belangrijke rol spelen bij het versterken van gecijferdheid bij ouders en kinderen.
- Vrijwilligers met enige ervaring kunnen met een korte training aan de slag met de Rekentrein. Zij hebben de uitvoering van de Rekentrein als leuk en waardevol ervaren.
- Bibliotheken spelen een cruciale rol in de werving, training en begeleiding van vrijwilligers.

De Rekentrein blijkt een veelbelovende interventie om de gecijferdheid in gezinnen spelenderwijs te versterken. Vrijwilligers kunnen hierin een sleutelrol vervullen, mits goed getraind en ondersteund door bibliotheken en scholen. Verdere doorontwikkeling van het programma is nodig om de aanpak te verduurzamen en borgen binnen bestaande regionale netwerken.

INHOUDSOPGAVE

Inleiding.....	5
Onderzoeksvragen en onderzoeksopzet	6
Doel van het onderzoek	6
Onderzoeksopzet	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Resultaten van de pilot.....	9
De gezinnen	9
Gecijferde activiteiten in de gezinssituatie.....	10
Ervaringen van kinderen en ouders met de gecijferde activiteiten	13
De ervaringen van de vrijwilligers	15
Conclusie.....	18
Wat hebben vrijwilligers nodig om de Rekentrein succesvol uit te voeren?.....	18
Hoe ervaren vrijwilligers de uitvoering van de Rekentrein na het volgen van een training?.....	18
Hoe kan een bibliotheek vrijwilligers optimaal ondersteunen?.....	19
Hoe kunnen vrijwilligers de gecijferdheid bij ouders en kinderen versterken?.....	19
Bijlage I Brochure werving en selectie basisscholen	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Gezinnen gezocht om deel te nemen aan de pilot van De Rekentrein	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Bijlage II Brochure werving en selectie vrijwilligers	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Vrijwilligers gezocht voor de pilot van De Rekentrein	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Bijlage III Inhoud 'De Dienstregeling'	24
Bijlage IV Logboek vrijwilligers.....	25
Bijlage V Het Treinstation.....	28

INLEIDING

Sommige kinderen groeien op in een thuissituatie waarin het gebruik van basisvaardigheden – geletterdheid, gecijferdheid, en digitale vaardigheden – weinig gestimuleerd wordt. Daar zijn verschillende mogelijke redenen voor, onder meer de eigen ervaringen die de ouders hebben op dit vlak, en ook culturele gewoontes en opvattingen over wat nuttig en goed is voor een jong kind. Een andere reden kan zijn dat ouders zelf moeite met basisvaardigheden hebben. Soms willen ouders wel meer tijd investeren, maar lukt dat gewoon niet vanwege een drukke baan en gezin, en veel bijkomende verplichtingen. Kinderen doen dan in de thuisomgeving minder ervaring op met basisvaardigheden. Het hebben van beperkte geletterdheid, beperkte gecijferdheid of beperkte digitale vaardigheden kan daardoor onbewust worden doorgegeven.

De Rekentrein is een interventie om te doorbreken dat beperkte gecijferdheid van ouder op kind wordt doorgegeven¹. **Gecijferdheid** is het vermogen van een individu om zich zelfstandig en adequaat te kunnen redden in situaties waarin getallen, tabellen, informatiegrafieken en andere getalsmatige informatie een rol spelen. De Rekentrein lijkt op de succesvolle aanpak van de VoorleesExpress waarbij het doorbreken van beperkte geletterdheid van ouder op kind centraal staat. De Rekentrein richt zich niet op geletterdheid maar op gecijferdheid en beoogt de gecijferdheid van zowel ouder als kind te versterken en een rijk(er) educatief thuismilieu te bieden. De opzet van de Rekentrein is dat een vrijwilliger bij een gezin thuis komt en met ouder en kind activiteiten uitvoert, waardoor hun gecijferdheid versterkt wordt. De focus van de interventie ligt op het vergroten van het plezier van ouders en kinderen om activiteiten uit te voeren waarin gecijferdheid aan bod komt.

Op basis van onderzoek zijn werkzame elementen van interventies in de gezinssituatie verzameld en zijn geschikte rekenactiviteiten gebundeld. In een eerder onderzoek is de interventie succesvol uitgetest bij gezinnen¹. In dat onderzoek is een ervaren onderzoeker bij gezinnen thuis geweest om de activiteiten met hen uit te voeren. Het uitgangspunt van de Rekentrein is echter dat vrijwilligers ingezet worden voor het uitvoeren van de huisbezoeken. Maar wat heeft een vrijwilliger nodig aan kennis en vaardigheden om de interventie succesvol uit te voeren? Die vraag stond centraal in dit vervolgonderzoek.

¹ Groot, A., Voskamp, H., Van Drie, E., Alberto, R., Wijers, M., Jonker, V. & Hoogland, K. (2023). De Rekentrein. Onderzoek naar een interventie om gecijferdheid bij ouder en kind te versterken. ECBO

ONDERZOEKSVRAGEN EN ONDERZOEKSOPZET

Communicatie in onze samenleving gaat steeds vaker om een combinatie van woorden met getallen en grafieken in een digitale context. Het vaardig om kunnen gaan met deze informatiebronnen vraagt van Nederlandse volwassenen dat zij beschikken over voldoende geletterde, gecijferde en digitale vaardigheden. Toch zijn er veel volwassenen in Nederland die onvoldoende vaardigheden hebben om te kunnen gaan met deze nieuwe vormen van informatie en communicatie. Het is dan ook belangrijk dat de gecijferdheid versterkt wordt van die volwassenen die over beperkte gecijferde vaardigheden beschikken. Dit onderzoek richt zich op de intergenerationele overdracht van beperkte vaardigheden op het gebied van gecijferdheid. In dit hoofdstuk beschrijven we het doel van het onderzoek en de bijbehorende onderzoeksvragen en onderzoeksopzet.

Doel en vragen van het onderzoek

Volwassenen met een beperkte gecijferdheid geven dit mogelijk, al dan niet bewust, door aan hun kinderen. De Rekentrein wil deze overdracht doorbreken doordat het plezier van ouders en kinderen vergroot wordt om activiteiten uit te voeren op het gebied van gecijferdheid. Dit onderzoek richt zich op de rol van vrijwilligers. Specifiek wordt onderzocht welke kennis en vaardigheden vrijwilligers nodig hebben om de materialen van de Rekentrein effectief te gebruiken.

Het hoofddoel van het onderzoek is om te achterhalen hoe vrijwilligers optimaal kunnen worden getraind en begeleid bij de implementatie van de Rekentrein, met als uiteindelijk doel het bevorderen van een positief gecijferd thuismilieu.

Een belangrijk onderdeel van dit onderzoek is de samenwerking met de bibliotheek. Bibliotheken zijn zoekende hoe gecijferdheid een plek kan krijgen binnen de bestaande structuren en dienstverlening. Door dit onderzoek hopen wij aan bibliotheken concrete handvatten te kunnen bieden hoe zij dit kunnen doen, zodat gecijferdheid bij meer bibliotheken een duurzame plek kan krijgen.

Centrale onderzoeksvraag:

Hoe kunnen vrijwilligers bijdragen aan het versterken van de gecijferdheid bij ouders en kinderen?

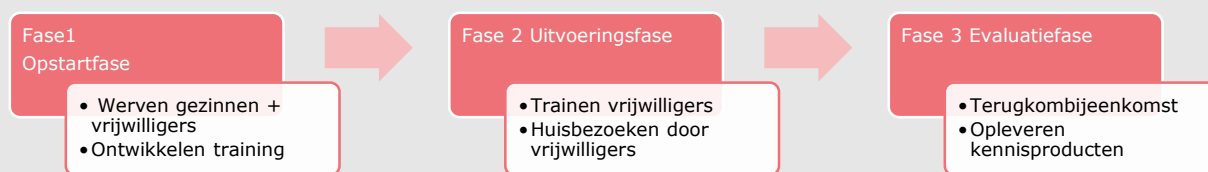
Deelvragen:

1. Welke kennis en ondersteuning hebben vrijwilligers nodig om de Rekentrein succesvol uit te voeren?
2. Hoe ervaren vrijwilligers de uitvoering van de Rekentrein na het volgen van een training?
3. Op welke manier kan een bibliotheek vrijwilligers optimaal ondersteunen bij de uitvoering van de Rekentrein?

Onderzoeksopzet

Om deze vragen te kunnen beantwoorden zijn drie fases doorlopen (Zie figuur 1).

Figuur 1 – schematische weergave van onderzoeksactiviteiten per fase

Fase 1 opstartfase

In de eerste fase lag de focus op het werven van gezinnen en vrijwilligers, en op de ontwikkeling van de training voor vrijwilligers. In samenwerking met de bibliotheek DOK Delft is afgestemd welke informatie nodig was voor de werving van beide groepen. Er is gekozen voor het ontwikkelen van twee flyers: één voor basisscholen en één voor de vrijwilligers (zie Bijlage I en II).

De bibliotheek verspreidde de brochures als volgt:

1. De brochure voor basisscholen is gestuurd naar scholen waarmee intensief wordt samengewerkt. Dit zijn scholen waar de bibliotheek al een taalinterventie uitvoert om de taalvaardigheid van ouders en hun kinderen te versterken (Taalvisite, een variant op de VoorleesExpress). Twee basisscholen reageerden op de brochure en gaven aan één of meerdere gezinnen te willen aanmelden voor de Rekentrein.
2. De brochure voor vrijwilligers is verspreid onder het bestaande netwerk van vrijwilligers die al betrokken zijn bij de taalinterventie. Acht vrijwilligers - zes vrouwen en twee mannen, allen met ervaring in huisbezoeken - hebben zich aangemeld naar aanleiding van deze oproep.

Voorafgaand aan de training, zijn de vrijwilligers geïnterviewd om te inventariseren welke informatie zij nodig hadden om gecijferdheid bij gezinnen te versterken. Op basis hiervan is 'De dienstregeling' ontwikkeld: een trainingsmap met informatie over gecijferdheid, de aanpak van de Rekentrein en praktische handvatten voor het gebruik van de materialen bij gezinnen thuis (zie Bijlage III). Daarnaast zijn *rekentreintassen* samengesteld, gevuld met materialen die vrijwilligers kunnen gebruiken bij de gezinsbezoeken.

Fase 2 Uitvoeringsfase

In de tweede fase zijn acht vrijwilligers getraind: vier vrijwilligers volgden een fysieke training van een dagdeel op een locatie van de bibliotheek. Vier vrijwilligers zijn online getraind en volgden een presentatie van een uur. In de training stond het volgende op het programma:

- Kennismaking
- Wat is gecijferdheid?
- Wat is 'De Rekentrein'?
- Aan de slag met materialen
- Hoe nu verder

De vrijwilligers hebben een introductie gekregen over gecijferdheid en hoe gecijferdheid zich verhoudt tot het vak rekenen op de basisschool. Vervolgens is toegelicht wat het doel van de interventie 'De Rekentrein' is en hoe de interventie is opgebouwd. Ook is ingegaan op de rol en taak van de vrijwilliger. Er is daarna uitgebreid stilgestaan bij de activiteiten die een vrijwilliger in de gezinssituatie zou kunnen uitvoeren en de manier waarop de vrijwilliger ouders en kinderen kan begeleiden. Vrijwilligers hebben een basisset met materialen ontvangen ('de rekentreintas') die zij mee mogen nemen bij de huisbezoeken. Het gaat om materialen passend bij de drie categorieën van de rekentrein (twee voorleesboeken, spelletjes en huis- tuin- en keukenmateriaal, zoals een eierdoos, een bolletje touw, knopen van verschillende groottes en kleuren). Ze hebben in de training met elkaar verkend op welke manier zij de materialen in zouden kunnen zetten. Ook is besproken hoe zoveel mogelijk gebruikgemaakt kan worden van de al aanwezige materialen bij gezinnen thuis. Vrijwilligers hebben na de training 'de Dienstregeling' ontvangen en de 'rekentreintas' om te gebruiken als naslagwerk en als basismaterialen bij de huisbezoeken.

Na de training konden de vrijwilligers daadwerkelijk ingezet worden om een kleine pilot uit te voeren die bestond uit drie huisbezoeken van 1 uur. In drie huisbezoeken is het niet realistisch om te verwachten dat het de vrijwilliger lukt om de gecijferdheid van ouder en kind te versterken². Dat was ook niet de opzet van dit onderzoek. Het voornaamste doel was om op basis van drie huisbezoeken te achterhalen wat de vrijwilliger nodig heeft om de Rekentrein uit te voeren. Door middel van de pilot konden we achterhalen of vrijwilligers voldoende informatie hadden gekregen in de training om daadwerkelijk de Rekentrein uit te voeren.

Via de bibliotheek zijn de vrijwilligers gekoppeld aan een gezin. Zes vrijwilligers konden ook daadwerkelijk in de gevraagde periode drie huisbezoeken afleggen. De huisbezoeken vonden drie weken na elkaar plaats, waarbij de vrijwilliger een keer per week een bezoek van 1 uur bracht op een moment dat het gezin zelf met de vrijwilliger had afgestemd. De vrijwilligers hielden een logboek bij van hun huisbezoeken (Bijlage IV). In het logboek werd door de vrijwilliger beschreven wie er aanwezig waren op het moment van het huisbezoek, welke activiteiten zijn gedaan en hoe daarop gereageerd werd door het gezin. Ook is gevraagd om bij te houden wat zij zelf makkelijk of lastig vonden tijdens het huisbezoek en of zij voldoende handvatten hadden om met het gezin aan de slag te gaan.

Gedurende de periode van de uitvoering van de huisbezoeken is regelmatig contact geweest tussen de onderzoekers en de vrijwilligers. Het contact was bedoeld om ondersteuning te kunnen bieden indien de vrijwilligers daar behoefte aan hadden. Dit bleek bij 1 vrijwilliger slechts gewenst; de andere vrijwilligers hadden geen aanvullende informatiebehoefte.

Fase 3 Evaluatiefase

In de laatste fase van het onderzoek is een terugkombijeenkomst voor de vrijwilligers georganiseerd. Het doel was om ervaringen uit te wisselen over de huisbezoeken en de toerusting van de vrijwilligers en hun gewenste ondersteuning. Op basis van die ervaringen zijn de kennisproducten aangepast en is 'Het Treinstation' ontwikkeld: een toolkit voor de vrijwilligers (Bijlage V). In die toolkit is alle informatie voor de vrijwilligers gebundeld voor organisaties die met vrijwilligers willen gaan werken om de Rekentrein uit te voeren.

² Drie huisbezoeken kunnen wel een eerste stap zijn in het bieden van een rijk(er) educatief thuismilieu en het vergroten van het plezier en het zelfvertrouwen om activiteiten uit te voeren op het gebied van gecijferdheid.

RESULTATEN VAN DE PILOT

Zes vrijwilligers hebben na een training van een dagdeel elk drie huisbezoeken afgelegd bij een gezin. Zij hielden een logboek bij met hun ervaringen om met ouder(s) en kind rekenactiviteiten uit te voeren. Hoe hebben de vrijwilligers deze huisbezoeken ervaren?. In dit hoofdstuk gaan we in op de resultaten van de pilot. We beschrijven eerst welke gezinnen deelnamen aan de pilot. Daarna gaan we in op de huisbezoeken. Tot slot gaan we in op de vrijwilligers en wat zij zelf aangeven (meer) nodig te hebben.

De gezinnen

De bibliotheek heeft via twee voor hen bekende toeleiders (basisscholen) gezinnen geworven die in aanmerking kwamen voor de pilot van de Rekentrein. Op basis van de brochure die de basisscholen toegestuurd hadden kregen (bijlage I), hebben basisscholen gezinnen aangemeld. De kinderen waar het om ging waren tussen de 4 en 6 jaar oud. 1 kind was afkomstig uit een gezin met een andere taalachtergrond; de andere gezinnen waren Nederlandssprekende (NT1)-gezinnen. De meeste gezinnen hadden meerdere kinderen; bij 1 gezin had het aangemelde kind geen broers of zussen (zie tabel 1).

Tabel 1 Profiel deelnemende gezinnen Rekentrein-pilot

Gezin	Samenstelling	Kenmerken gezin	Kenmerken kind	Reden voor aanmelding
1	Vader, moeder, drie kinderen	NT1	Meisje (middelste), 4 jaar, snel afgeleid	Moeite met tellen
2	Vader, moeder en kind	NT2 (Pools)	Jongen, 6 jaar, goede concentratieboog	Moeite met cijferherkenning, dobbelsteenstructuur, meest/minst
3	Vader, moeder, twee kinderen	NT1	Meisje, 5 jaar	Moeite met tellen en vormen
4	Vader, moeder, drie kinderen	NT1	Meisje (jongste), 4 jaar, verlegen	Moeite met kleuren, symbolen
5	Moeder, vier kinderen	NT1	Meisje (tweede), 6 jaar	Moeite met tellen
6	Moeder, twee kinderen	NT1	Jongen (jongste), leeftijd onbekend (jonger dan 7)	Moeite met cijferherkenning, dobbelsteenstructuur, meest/minst

De basisscholen hadden diverse redenen om deze gezinnen aan te melden. De voornaamste reden was dat er bij het kind signalen van een achterstand waren, ten aanzien van de leerdoelen voor rekenen/gecijferdheid: bij vier kinderen ging het om signalen van moeite hebben met tellen, bij twee kinderen ging het om moeite hebben met cijferherkenning en de dobbelsteenstructuur. Soms werd ook aangegeven dat een kind moeite had met het benoemen van vormen of kleuren. Hoewel met de basisscholen gecommuniceerd is dat de pilot niet alleen bedoeld is voor kinderen met een 'achterstand', is het vermoeden dat dit toch het snelste gesignaleerd wordt. Mogelijk is het voor de basisscholen ook niet duidelijk geweest dat ook kinderen zonder een zichtbare rekenachterstand in aanmerking zouden kunnen komen voor de pilot.

Opvallend is dat basisscholen **een ander profiel gezinnen** hebben aangemeld dan zij doen voor de taalinterventie. Bij de taalinterventie zijn het voornamelijk NT2-gezinnen, die vanwege hun andere taalachtergrond extra ondersteuning kunnen gebruiken. Er worden voor de taalinterventies doorgaans geen kinderen met een NT1-achtergrond aangemeld, omdat deze kinderen zich volgens de leerkrachten wel redden met het spreken van de Nederlandse taal. Bij de pilot voor de Rekentrein is er gelet op het niveau van gecijferdheid van het kind en kwamen NT1-gezinnen daardoor wel in aanmerking.

Gecijferde activiteiten in de gezinssituatie

Zes vrijwilligers zijn gekoppeld aan een gezin en hebben elk drie huisbezoeken van een uur afgelegd. Bij elk gezin is er voorgelezen, zijn er spelletjes gespeeld en zijn er diverse activiteiten met materialen in en om het huis uitgevoerd. Hoeveel verschillende categorieën activiteiten aan bod zijn gekomen tijdens een huisbezoek, verschilt per keer en per gezin. De keuze voor de activiteiten werd door de vrijwilliger gemaakt. Vaak bepaalde de interesse van het kind en de concentratieboog van het moment van het huisbezoek de invulling van de activiteit.

Voorlezen

Alle vrijwilligers hebben minimaal een keer voorgelezen, met een duur die uiteenloopt van tien minuten tot een half uur. Bij twee gezinnen is dit minimaal aan bod gekomen doordat het kind er geen interesse in had of het te saai vond. De vrijwilligers hadden allen veel ervaring met interactief voorlezen, waarbij de interactie met het kind centraal staat. Bij het voorlezen is er voornamelijk geteld; daarnaast is er aandacht geweest voor het benoemen van kleuren en vormen en is er gesproken over eerlijk delen:

"Ik ben begonnen met het boek "Het getal GEEN". Ik heb haar laten tellen en dat kan ze goed tot 12. Op school hebben ze de cijfers tot 7 gehad qua symbolen. Ze herkent ze wel maar soms vergist ze zich."

"Vluchtige concentratie, wel interesse in dieren en dingen die ze kende. Dat als uitgangspunt genomen om haar interesse te pakken. Hebben we geteld, bijv. hoeveel katten, honden, geiten, auto's, mensen. Hetzelfde aantal honden en katten bij de thema's."

"Eerst heb ik een paar keer voorwerpen op de plaatjes geteld, later deed ze dat zelf. Het ging goed. (tot 5). We hebben het ook gehad over verdelen: eerlijk/oneerlijk. Bij de

laatste vraag over de verdeling van de drie aardbeien, kon ze zelf de oplossing noemen: Eén aardbei doormidden snijden."

"We hebben eerst het boek bekeken, meer de kleuren en vormen bekeken dan het verhaal en de tekst gebruikt. Ik schatte in dat het nog erg abstract voor haar was. Het vierkant was bekend, de driehoek was moeilijk, de cirkel werd alleen als 'rondje' benoemd. Met de papieren vormen heeft ze zelf figuren gelegd. Ik heb gevraagd wat voor een figuur het was, daarna welke vormen ze daarbij gebruikt heeft. Driehoek bleef moeilijk, ook steeds het woord cirkel gebruikt en moeder vertelt dat de juf dit woord mogelijk ook gebruikt. Noëlla vond het zelf figuren maken leuk, maar het benoemen lastig."

Spelletjes

Er zijn door de vrijwilligers veel spelletjes met de kinderen gespeeld. Er zijn verschillende dobbelspellen gedaan, waaronder 'slangen en ladders' en mens-erger-je-niet, maar ook zelfbedachte spelletjes met dobbelstenen. Andere spellen die zijn gespeeld, zijn domino, bingo en elektro. Er is ook bij twee gezinnen gepuzzeld. Uit de logboeken is op te maken dat het spelen van spelletjes een geliefde activiteit was die vrijwel elk huisbezoek door elke vrijwilliger is uitgevoerd. Vrijwilligers geven aan dat er wel een bepaalde mate van flexibiliteit nodig is, omdat niet elk kind de spelregels snapt of evenveel concentratie heeft om het spel eerlijk te spelen. Er wordt benoemd dat spelletjes een fijne doe-activiteit zijn, maar ook dat de kinderen er soms (te) druk door worden.

"Even bewegen was goed. Gelijk kleuren geoefend van de dobbelstenen en het aantal ogen geteld. Gooien en springen, mag ik er meer of minder dan jij springen, tellen, hetzelfde aantal ogen. [...] Na bewegen, waar ze na 5 minuten te druk werd, rust aan de tafel. Dobbelsteen gooien en knopen op kleuren, vorm en aantal verzamelen."

"Spel ging eerst goed met tellen, maar hij wilde toen afsteken om snel bij het einde te komen. Ik heb het gelaten."

"We dobbelen het slangenveld door. Hij wil graag winnen en snel bij de 100 zijn. Ik steun hem met aandacht voor de getallen en netjes de rijtjes afgaan. In tegenstelling tot vorige keer lukt het wel zonder sluipwegen de rijtjes af te gaan en de 100 te bereiken met hier en daar wat extra schuiven. Meetellen van de vakjes is er evenwel niet. Ik blijf hardop tellen en vraag hem wat hij gegoooid heeft."

"Tot slot speelden we 'Mens erger je niet'. Moeder deed ook mee. We gebruikten maar 1 pionnetje en deden wie het eerste 'thuis' is. Ze herkent de stippen op de dobbelsteen goed. Lopend met dat pionnetje slaat ze nog wel eens een hokje over, of ze telt het plekje waar ze op staat ook mee, maar dat leer ik haar wel af!"

In en om het huis

Er is een grote diversiteit aan activiteiten uitgevoerd die te maken hebben met materialen in en om het huis. Voorbeelden van activiteiten zijn: meetactiviteiten (draadjes knoppen van touw, opmeten van materialen) kleien, ketting maken van kralen, stoepkrijten, hinkelen, maatbekers vullen met water, spelletje met eierdozen en knikkers/knoppen, speelgoed tellen, bakken en koken (fruitspiesjes maken, cakejes bakken). Sommige activiteiten duurden heel kort (5 minuten); andere activiteiten namen het hele huisbezoek in beslag en duurden bijna een uur. De ervaringen met deze activiteiten zijn heel positief, voornamelijk omdat kinderen kunnen bewegen en zelf iets kunnen doen:

"Het gaf het kind wat te doen wat ze zelf in controle had. Wilde draadjes van de knot wol knippen, zocht kleuren uit die we benoemd hebben en welke kleur ik van haar kreeg. Vormen gelegd: rond, hartje, vierkant. Lengte vergeleken."

"Doe-activiteit en aantrekkelijk omdat het opgedronken mocht worden aan het eind van de sessie. Hebben begrippen veel, minder en weinig geoefend, aantal bekertjes geteld en personen van het gezin. Veel of weinig in de beker schenken. Voor wie is welke beker, hebben we er genoeg?"

"Fruitstokjes: Doe-activiteit slaat aan bij I. en zij vond fruit + poffertjes lekker. Stokjes geteld, lange en korte (stokjes) benoemd, messen geteld, bananen idem, borden, vorken idem. Had van alles verschillend aantal meegenomen. Voor alle gezinsleden heeft ze een stokje gemaakt en telkens telden we het aantal poffertjes, stukjes banaan/aardbei/ander fruit dat zij op het stokje reeg."

"Vakjes van de eierdoos tellen, knikkers erin. Meer, minder geïntroduceerd. Kind haakte af. Knikkers op kleur gesorteerd, meer, minder benoemd. Haakte daarna af. Knopen sorteren op kleur en grootte. Hoeveelheid kleine, grote benoemd. Dwaalde toen af. We kwamen bij het meten niet verder dan zichzelf meten en spelen met de meetlat. Het tellen van het speelgoed: hij wil zijn speelgoed laten zien, heeft veel dino's. Ik laat het hem zelf tellen (hij komt tot 17-18). Gebruikte vaak zijn vingers."

N.a.v. de meetactiviteit gemeten met de huishoudcentimeter.

De vraag was 'kan ik mijzelf ook meten met de 10 blokjes van het boekje?'

"Ik heb om de huishoudcentimeter gevraagd en laten zien dat dit handiger is.

Haarzelf gemeten en met dat gegeven gevraagd of zij op de tafel zou passen: in de lengte?

In de breedte? Moeder legde Noëlla op de tafel om het te controleren."

"We hebben met de maatbekers met water gemeten, welke je waarin kan legen.

Ze was druk aan te heen en weer schenken, maar wil niet echt nadenken over afmetingen en verschillen."

Ervaringen van kinderen en ouders met de gecijferde activiteiten

Kinderen

Wat vooral opvalt uit de ervaringen van de vrijwilligers is dat kinderen het vaak fijn vonden om aandacht te krijgen van de vrijwilliger. Vooral bij de grotere gezinnen is dat het geval. Op de vraag wat de kinderen aansprak, komt naar voren dat vooral de doe-activiteiten in de smaak vallen: handelend bezig zijn. Sommige kinderen wilden niet voorgelezen worden of vonden een spelletje 'te saai'. Doe-activiteiten lijken vaker succesvol te zijn. Voor sommige kinderen is het daarnaast belangrijk dat het ver af staat van schoolse praktijk.

Een kanttekening die wordt gemaakt is dat een bewegingsactiviteit niet altijd goed werkt, omdat kinderen er soms te druk van werden of de activiteit te lang duurde. Andere punten die naar voren kwamen over wat kinderen minder aansprak zijn bepaalde spelletjes die te moeilijk bleken te zijn, of het voorlezen waarvoor de concentratie op was:

Wat spreekt het kind aan?

"Het zelf bezig zijn met materialen. Toelichting: dan kan ze o.a. zelf het tempo bepalen. Even nadenken en dan handelend bezig zijn, benoemen wat ze doet."

"Het stoepkrijten, touwspringen/lopen, limonade en fruitstokjes maken. Toelichting: zijn kleurrijk en doe-activiteiten waarbij het tellen niet opvalt, maar wel veel aandacht kan krijgen. En ook smakelijk. Ook het actieve en het werken met haar handen tijdens de activiteit trok haar aan."

"Aandacht aandacht aandacht! Kind deed gehele bezoek actief mee. Gezinssituatie maakt dat kind veel op zichzelf aangewezen is en veel zelfstandig speelt. Moeder wil wel graag, maar is naast werk ook druk met huishouden en ander kind (speciaal onderwijs)."

"Het is een verlegen meisje dat eerst 'de kat uit de boom' kijkt. Het voorlezen was een goede start, langzamerhand ging ze aan de hand van het verhaal, zelf vertellen. Het zelf bezig zijn met materialen sprak haar aan. De spelletjes vond ze leuk, zeker toen we dat met z'n vieren gingen spelen. (en ze won)"

"Ze vindt voorlezen erg leuk, ook volgens moeder. Ze is ook geïnteresseerd in de boeken die uit mijn tas komen. Het bezig zijn met vormen, wat moeilijker is, sloeg aan toen ze zelf met de vormen figuren ging maken en daar uitleg bij gaf. Moeder spoorde haar aan, gaf tips (hoeveel hoeken heeft de drie hoek?...). Moeder was nog steeds zeer betrokken en maakt er ook tijd voor om echt mee te doen en vragen te stellen. Dit sprak aan: Het handelend bezig zijn, blijkt zeker een goede manier van werken te zijn. (zoals bij de meeste kinderen van haar leeftijd). Het herhalen van activiteiten die we eerder hebben gedaan. Dat geeft succeservaringen en motivatie. Toelichting: Ze ging meteen aan de slag bij de dingen die ze kende. Een nieuwe variatie werd snel opgepakt. Ze heeft bevestiging nodig dat ze het aankan."

Wat spreekt het kind minder aan?

"Aan het eind van het uur was ze minder geconcentreerd. Voorlezen werd moeilijker om te volgen en actief mee te doen. Toelichting: concentratie was 'op'."

"De cijferpuzzel iets minder. Toelichting: ze had de associatie met schools leren. Spelregels verandert waardoor het meer op spelen leek i.p.v. leren, terwijl we van alles van 1 t/m 10 geoefend hebben."

"Een bewegingsactiviteit duurt snel te lang, werd dan drukker en bepaalde haar eigen regels; stil zitten en samen een boek 'lezen'. Dat werd tekenen en voorlezen."

"Voorlezen interesseert haar erg weinig, probeert ze zich snel vanaf te maken."

Ouders

Vooraf is met de ouder gesproken dat een vereiste is, dat zij meedoen aan de pilot. Uiteindelijk bleek dat toch niet door alle ouders begrepen te zijn. Van de zes gezinnen hebben vier ouders (gedeeltelijk) meegedaan aan de activiteiten. Bij een gezin was vader of moeder wel aanwezig op de achtergrond, maar niet betrokken bij de activiteiten. Van een ander gezin waren vader en moeder met hun eigen dingen bezig. Vrijwilligers hebben dit met de ouders besproken. Soms bleven ouders bewust op de achtergrond om te voorkomen dat het kind te veel gericht zou zijn op de ouder. Soms kwam naar voren dat ouders dit zelf spannend vinden.

"Vader bleef in de kamer. Heb gevraagd of hij wilde meespelen. Wilde hij niet met als reden de I. anders teveel op hem gericht was. Heb aan het eind nog even met hem gesproken. Gevraagd of I. of het gezin spelletjes in huis had waar we uit konden kiezen. Die waren er niet. Hij wilde wel een mens-erger-je-niet kopen vertelde hij om het kind te leren tellen. Vader was wel geïnteresseerd, maar is zelf geen liefhebber van spelletjes. Hij leest het kind wel voor."

"Ouders uitgenodigd erbij te zijn. Vader druk met klussen. Moeder durft het niet aan omdat ze nauwelijks Nederlands spreekt en denkt zo geen bijdrage te kunnen leveren. ouders willen graag en vinden het interessant. [...] Nagepraat met vader. Vader verbaasde zich erover dat hij zo 'vrij' was (kind is meestal verlegen)."

De vier ouders die wel betrokken waren bij de activiteiten zijn geïnteresseerd in wat de vrijwilliger doet en waarom. Men is nieuwsgierig naar wat ze zelf kunnen doen. Ouders die meededen aan spelletjes waren enthousiast over de manier van leren en oefenen met hun kind. Sommige ouders luisteren voornamelijk mee, andere ouders doen actief mee:

"Moeder was zeer betrokken en deed mee. Vertelde ook over het niveau van het kind. Ze maakte zich niet echt zorgen, maar op advies van de juf doen ze mee met de Rekentrein. Tips als het kind mee laten helpen in huis en daarbij laten tellen etc. doet ze al."

"Het boek en die puzzel had ik daar gelaten, want moeder wilde er nog verder mee oefenen. De tweede keer dat ik kwam had moeder zelf "Mens erger je niet" gekocht en speelde dat met haar...klasse!"

"Moeder zat ernaast en moedigde aan, stelde vragen. Moeder stelt ook vragen aan mij over de dingen die het kind lastig vindt. Bijv. Het steeds opnieuw tellen van de stippen op de dobbelsteen en niet meteen zien wat ze heeft gegooit. Moeder is aanwezig en volgt de activiteiten op de voet. Ze stelt vragen aan het kind of geeft aan dat ze het echt wel weet als ze twijfelt. Moeder stelt ook vragen aan mij over het doel van de activiteiten."

"Moeder doet beperkt mee, is bezig om rustige omgeving te creëren voor dochter als ik kom, en om zoon rustig te houden. Heeft wel belangstelling wat ik doe. Vader is niet in beeld geweest (gescheiden)."

"Het uur is om. Ik ga met de ouders aan de praat. Geef ze enkele tips om mee verder te gaan. Liet enkele items uit de tas achter om mee te werken. En de suggestie om meer met hem te lezen en spelen. Ze willen wel. Ik hoop dat ze er tijd voor weten te maken en te vinden. Ze vonden het fijn dat ik met hun kind aan de slag ben geweest. Kreeg mooie rozen en een doosje Merci chocolades."

De ervaringen van de vrijwilligers

De bibliotheek heeft de brochure voor werving van vrijwilligers (Bijlage II) verspreid onder hun eigen netwerk van vrijwilligers. In dat netwerk zitten vrijwilligers die al betrokken zijn bij de uitvoering van een taalinterventie bij gezinnen thuis. Op basis van die oproep hebben acht vrijwilligers zich gemeld. Het gaat om zes vrouwen en twee mannen. Alle vrijwilligers hadden al ervaring met het uitvoeren van huisbezoeken. Uiteindelijk hebben zes vrijwilligers meegedaan aan de pilot (twee vrijwilligers waren niet in de gelegenheid om in de pilotperiode de huisbezoeken uit te voeren).

Interview vooraf

Voorafgaand aan de training zijn er interviews gehouden met de vrijwilligers met als doel informatie op te halen wat zij denken nodig te hebben om gecijferdheid bij gezinnen te kunnen versterken. Uit de interviews kwam naar voren dat de vrijwilligers een rijke ervaring hebben met gezinsbezoeken. Een deel van de vrijwilligers bleek ook een ruime educatieve ervaring te hebben (vier vrijwilligers hebben in het basisonderwijs gewerkt, twee vrijwilligers hebben met jonge kinderen gewerkt in de jeugdzorg). Vrijwilligers gaven aan voornamelijk meer informatie nodig te hebben over het begrip gecijferdheid en het type activiteiten dat daarbij past. Op basis van de interviews is de training voor vrijwilligers samengesteld.

Evaluatie achteraf: wat hebben vrijwilligers nodig?

Tussen de huisbezoeken door is aan de vrijwilligers gevraagd hoe de bezoeken verliepen en of zij behoefte hadden aan meer begeleiding. Met een vrijwilliger is tussentijds contact geweest om te sparren hoe zo goed mogelijk omgegaan kan worden met de beperkte concentratiespanne van het kind; de andere vrijwilligers gaven aan geen verdere ondersteuning nodig te hebben.

Door vrijwilligers is in de logboeken bijgehouden wat er goed ging tijdens het huisbezoek, wat er minder goed verliep en in hoeverre ze voldoende uit de voeten konden met de materialen. Daaruit is op te maken dat vrijwilligers ervaring hadden met huisbezoeken: het ging de vrijwilligers goed af om het vertrouwen te winnen van ouder(s) en kind en een situatie te creëren waarop ze met elkaar aan de slag konden gaan. Ook het educatieve aspect om met het kind in interactie activiteiten uit te voeren en spelenderwijs vragen te stellen, lukte de vrijwilligers goed. Benoemd werd dat het

lukte om zich flexibel op te stellen en af te wijken van het vooraf bedachte plan om aan te sluiten op wat het kind op dat moment boeide. Tot slot werd aangegeven dat de activiteiten makkelijk zijn uit te voeren, en dat men veel ervaring had met voorlezen of spelletjes spelen. Ook benoemde een vrijwilliger dat ze effect zag van haar aanpak.

Het lastigste bleek om goed aan te sluiten bij de ondersteuningsbehoefte op het gebied van gecijferdheid: vrijwilligers gaven aan tijd nodig te hebben om de beginsituatie goed te achterhalen. Doordat er maar drie huisbezoeken waren, was de informatie vooraf beperkt en kostte dat soms in de ogen van de vrijwilliger te veel tijd. Hetzelfde geldt voor het leren kennen van de kinderen: sommige kinderen hadden geen interesse in de activiteiten die de vrijwilliger vooraf bedacht had. Het kost dan soms tijd om te verkennen wat een kind wel leuk vindt om te doen of waar het wel door geboeid kan worden. Ook gaven vrijwilligers aan niet altijd voldoende informatie te hebben van de school over de reden van aanmelding. Tot slot werd door een enkele vrijwilliger genoemd dat ze niet wist of ze op het gebied van gecijferdheid de juiste dingen had gedaan.

Wat vinden vrijwilligers goed gaan?

"Kennismaken en het improviseren ging goed. Het met knopen werken was leuk, kon er veel kanten mee op. Samen het kijkboek 'lezen' ook leuk. Het tellen en benoemen van meer/minder/lang/kort."

"Niets van de activiteiten was lastig om te doen. Heb bijv. gekozen om limonade te maken en fruitspiesjes omdat dit aansluit bij haar leeftijd, interesse en concentratie. Bij het bakken van bijv. cakejes zou I. te weinig kunnen doen en zouden het mijn cakejes worden. Nu kon ze actief blijven. Hierdoor bleef ze geconcentreerd."

"Voorlezen en spelletjes doen gaan goed, omdat ik daar jaren ervaring in heb."

"Ze deed makkelijk mee met de spelletjes."

"Het tellen en aanwijzen ging steeds beter. Tip gegeven: Tip: met je vinger de dingen/plaatjes precies aanraken." [Volgende bijeenkomst]: "Moeder en ik zagen dat ze nu precies telt, met het een voor een aanwijzen van de knopen."

Wat vinden vrijwilligers lastig?

"Ik had teveel spullen mee. Dat bleek toen ze in de tas mocht kijken en een keuze mocht maken. Hebben een spel en een boek gekozen, daarna telkens 1 erbij. Volgende keer minder mee."

"Tellen en getalbegrip. Ze lijkt de kennis niet te hebben van de getallenrij onder de 10. Haar concentratie is beperkt en dat bemoeilijkt deze activiteit."

"Ik vond het best moeilijk om zijn aandacht vast te houden. Wat nu weer te verzinnen, waar de nadruk op te leggen?"

"Zelf merkte ik dat ik gaandeweg speelser en losser werd. Ik hoop dat mijn voorbeeldgedrag inspirerend gaat werken op de ouders. Of ik zo ook effectief genoeg qua cijfergeletterdheid ben geweest? Daar wil ik wel wat meer van weten/leren."

"Lastig is de juiste activiteiten te bedenken omdat je het kind niet kent en weinig informatie hebt over de beginsituatie van het kind. Het dierenlotto spel was te makkelijk als lotto."

"Haar interesse proberen te wekken."

"Wat moet ik precies doen om kennis over te dragen? Ik heb behoefte aan direct contact met de juf."

Het ideale profiel van een Rekentrein vrijwilliger

In de terugkombijeenkomst is de vraag gesteld: wat is het ideale profiel van een vrijwilliger van de Rekentrein. Elementen die door de vrijwilligers genoemd worden, kunnen grofweg onderverdeeld worden in drie aspecten:

1. Sociale vaardigheden met betrekking tot gezinnen en huisbezoeken

- ✓ Je hebt durf, enthousiasme en interesse nodig.
- ✓ Je moet aan kunnen sluiten bij ouders

2. Educatieve vaardigheden

- ✓ Je moet flexibel kunnen zijn om te schakelen als het anders loopt.
- ✓ Je moet voorbeeldgedrag overbrengen aan ouders.
- ✓ Je moet kunnen afbakenen wat je moet doen.
- ✓ Je moet kunnen afwijken van je plan als het kind geen zin heeft op dat moment.

3. Vaardigheden om gecijferdheid te versterken bij ouder en kind

- ✓ Je moet kennis hebben over de inhoud van gecijferdheid/rekenen.
- ✓ Je moet interesse hebben in het vakgebied en je enthousiasme over kunnen brengen aan ouders en kinderen

4. Overig

- ✓ Tas met spullen is heel prettig om te hebben.

Uit de evaluatie tijdens de terugkombijeenkomst met vrijwilligers bleek dat deze vrijwilligers heel enthousiast waren over het uitvoeren van 'de Rekentrein'. Ze vonden het leuk om te doen en zouden het fijn vinden als ze vaker dan drie keer bij een gezin op huisbezoek mogen komen ("drie keer is wel heel kort"). Ook werd enthousiast geconcludeerd dat je ook in drie keer iets in gang kan zetten bij een gezin thuis.

CONCLUSIE

In dit onderzoek is in samenwerking met de bibliotheek een pilot van de Rekentrein uitgevoerd met zes vrijwilligers. De vrijwilligers zijn getraind in de aanpak van de Rekentrein en hebben drie huisbezoeken afgelegd. Welke conclusies kunnen we trekken op basis van de pilot?

Wat hebben vrijwilligers nodig om de Rekentrein succesvol uit te voeren?

In deze pilot zijn vrijwilligers met ervaring op het gebied van huisbezoeken en met enige educatieve expertise getraind om de Rekentrein uit te voeren. De training duurde een dagdeel en bestond uit een introductie van wat gecijferdheid inhoudt, informatie over het doel en de opzet van de Rekentrein en het leren werken met de materialen van de Rekentrein. Tussen de huisbezoeken door konden de vrijwilligers een beroep doen op begeleiding. Slechts een vrijwilliger had hier behoefte aan. Tijdens de evaluatie kwam naar voren dat vrijwilligers met name meer informatie nodig hebben over de beginsituatie van het kind en de reden van de aanmelding voor de Rekentrein. Ook kwamen er vragen over het effect van de geboden ondersteuning en de behoefte aan feedback hoe ze de interventie (nog) beter kunnen aanpakken. Er bleek uit de logboeken en op de terugkombijeenkomst dat er wel behoefte was aan nog meer ideeën over wat er gedaan kon worden als een kind niet geboid was door de vooraf bedachte activiteiten.

Op basis van de beperkte behoefte aan tussentijdse begeleiding, de logboeken en de informatie van de terugkomdag maken wij op dat ervaren vrijwilligers op basis van een training van een dagdeel in staat zijn om de Rekentrein succesvol uit te voeren. Wel is er meer informatie nodig van de school. Vragen over de reden van aanmelding konden nu niet beantwoord worden. Ook bleek er soms weerstand of verbazing te zijn "Moet mijn kind dat al kunnen?"; "Hoezo is dit voor ons, wij spreken toch gewoon Nederlands?"). Voor een succesvolle uitvoering is er niet alleen meer informatie nodig van de school, maar moeten vrijwilligers ook over de vaardigheden beschikken om heirover met ouders in gesprek te gaan. Ook zou de tussentijdse begeleiding intensiever kunnen zijn om eerder al feedback te kunnen geven op de gekozen aanpak van de vrijwilligers. Ook zouden vrijwilligers mogelijk nog beter begeleid kunnen worden in de overgang van directe (schoolse) rekenactiviteiten naar indirecte rekenactiviteiten in de thuissituatie. In het geval vrijwilligers minder ervaring hebben met huisbezoeken of met het werken met kinderen, zou een training daar mogelijk meer informatie over moeten bieden.

Hoe ervaren vrijwilligers de uitvoering van de Rekentrein na het volgen van een training?

Op basis van de logboeken en de terugkomdag kan geconcludeerd worden dat de vrijwilligers enthousiast waren over de Rekentrein. Vrijwilligers geven aan het leuk te vinden om te doen en liever vaker dan drie keer een huisbezoek bij een gezin te kunnen doen. Ook benoemen ze dat ze

het geleerde in praktijk kunnen brengen bij hun vrijwilligerswerk voor de taalinterventie. Vrijwilligers benoemen graag betrokken te willen worden als het project een vervolg krijgt.

Hoe kan een bibliotheek vrijwilligers optimaal ondersteunen?

Door dit onderzoek wilden wij achterhalen welke concrete handvatten een bibliotheek nodig heeft om hun vrijwilligers optimaal te ondersteunen bij een interventie als de Rekentrein, zodat gecijferdheid bij meer bibliotheken een duurzame plek kan krijgen. Op basis van de bevindingen van deze pilot is het mogelijk om ook bij andere bibliotheken aan de slag te gaan met de Rekentrein. Duidelijk is geworden dat het voor een bibliotheek belangrijk is om een duidelijk aanspreekpunt te hebben, waar vrijwilligers terecht kunnen. Voor deze pilot is gebruik gemaakt van een zeer ervaren professional van de bibliotheek. Haar ervaring met de werving en begeleiding van vrijwilligers was belangrijk voor de succesvolle uitvoering van de pilot. Zij maakte afspraken met de toeleiders en de gezinnen over de uitvoering van de pilot. Uit de terugkomdag komt naar voren dat vrijwilligers meer informatie zouden willen krijgen over de beginsituatie van het kind en ook graag contact met de school wilden hebben. Dit is in deze pilot bewust heel minimaal gehouden, vanwege de beperkte omvang. Bij het implementeren van een dergelijke interventie als de Rekentrein, is het nodig om daar rekening mee te houden.

Hoe kunnen vrijwilligers de gecijferdheid bij ouders en kinderen versterken?

De centrale vraag van het onderzoek is: "Hoe kunnen vrijwilligers de gecijferdheid bij ouders en kinderen versterken?". Op basis van de bevindingen concluderen wij dat vrijwilligers een belangrijke rol kunnen spelen bij het versterken van de gecijferdheid van ouders en kinderen. De afwisseling in activiteiten maakte dat er goed afgestemd kon worden op de behoefte van elk kind. Vrijwilligers konden ook de omgeving betrekken in hun activiteiten, waardoor bij de kinderen en hun ouders het beeld van gecijferdheid verbreed is en hoe gecijferdheid zich verhoudt tot het begrip rekenen. De opzet van de Rekentrein draagt eraan bij dat niet alleen kinderen baat hebben bij de interventie: het lukte in vier gevallen ook om de ouders te betrekken. Door voorbeeldgedrag te tonen is de nieuwsgierigheid en interesse bij ouders gewekt. Een volgend project zou nog meer in kunnen gaan op de betrokkenheid van de ouder en hoe die (nog meer) vergroot kan worden. De pilot maakt ook duidelijk dat er nog behoefte is aan een doorontwikkeling van de Rekentrein. De vrijwilligers die nu hebben deelgenomen, hadden allen al veel ervaring. Daardoor is er in de training geen aandacht besteed aan de vaardigheden die nodig zijn om huisbezoeken in de gezinscontext uit te voeren. Ook bleek er meer behoefte aan de kern van de activiteiten van de Rekentrein: de vrijwilligers begrepen dat de Rekentrein niet bedoeld was als bijles, maar om kinderen en hun ouders te enthousiasmeren. Er was wel behoefte aan nog meer ideeën over wat er gedaan kon worden als een kind niet geboeid was door de vooraf bedachte activiteiten. Uit de resultaten maken wij op dat vrijwilligers mogelijk nog beter begeleid kunnen worden in de overgang van directe (schoolse) rekenactiviteiten naar indirecte rekenactiviteiten in de thuissituatie. Ook bleek er behoefte aan inzicht in het effect van de geboden ondersteuning en feedback hoe dat eventueel (nog) beter kan. Tot slot waren er onduidelijkheden over de afstemming met de school: in een volgend project zou het contact met de leerkracht meer mogen zijn.

BIJLAGE I

BROCHURE VOOR BASISCHOLEN

GEZINNEN GEZOCHT OM DEEL TE NEMEN AAN DE PILOT VAN DE REKENTREIN

Deze informatie is bedoeld voor basisscholen die mee willen werken aan De Rekentrein. Graag informeren wij jullie over de aanpak, voor wie de Rekentrein bedoeld is en hoe gezinnen kunnen worden aangemeld.

De Rekentrein is een interventie om gecijferdheid te versterken bij ouders en kinderen. Bij het begrip gecijferdheid denken veel mensen vooral aan het uitrekenen van sommen. Maar gecijferdheid gaat veel verder dan dat. Getallen en rekenen zijn overal: in de supermarkt, in recepten, op klokken...enz. Wanneer ouders moeite hebben met gecijferdheid, kunnen zij dit onbewust doorgeven aan hun kinderen. Bijvoorbeeld doordat zij minder activiteiten doen waarin gecijferdheid gestimuleerd wordt of niet weten hoe zij hun kind effectief kunnen begeleiden. De Rekentrein wil dit doorbreken en voorkomen dat kinderen onbewust beperkt gecijferd raken.

Wat is de Rekentrein?

De Rekentrein is een eenvoudige, laagdrempelige aanpak om gecijferdheid bij ouder en kind te versterken. Een vrijwilliger komt bij een gezin thuis en voert samen met ouder en kind activiteiten uit. Bijvoorbeeld het spelen van een spel, het (voor)lezen van een boek of het bakken van koekjes. In al deze activiteiten komt gecijferdheid (meer of minder) aan bod. Door de begeleiding van de vrijwilliger leren ouders om met hun kind aan de slag te gaan met gecijferdheid op een manier die bij hen past. Het stimuleren van rekenbegrippen en rekentaal staat centraal.

De opzet

De Rekentrein wordt via [] uitgezet als pilot. Enkele vrijwilligers volgen een korte training en worden gedurende het traject gecoacht door de trainers. Een vrijwilliger bezoekt [] keer het gezin om samen uitvoering te geven aan de Rekentrein. In totaal zoeken wij [] gezinnen om aan deze korte bijzondere pilot deel te nemen.

Voor wie is de Rekentrein bedoeld?

De Rekentrein is bedoeld voor gezinnen met een of meer kinderen in de onderbouw van het basisonderwijs. De kinderen (en ouders) kunnen baat hebben bij een stimulans in hun (ontluikende) gecijferdheid. Dit kan komen doordat het kind moeite heeft met rekenen op school. Gezinnen kunnen ook baat hebben bij de Rekentrein, omdat er thuis weinig aandacht is voor gecijferdheid. Bijvoorbeeld omdat de ouder het moeilijk vindt om het kind voor te lezen of omdat er nooit spelletjes worden gespeeld. Ook kan de ouder zelf moeite hebben met gecijferdheid. Belangrijke voorwaarde voor deelname aan de Rekentrein is dat de ouder en het kind actief mee willen doen. Ook moet er sprake zijn van een veilige en stabiele thuissituatie en voldoende rust zijn om activiteiten uit te kunnen voeren.

Wat doet de Rekentrein niet?

De Rekentrein is niet gericht op het wegwerken van een achterstand op de leerdoelen van school. Wel draagt de Rekentrein bij aan het vergroten van het plezier. De Rekentrein laat ouders en

kinderen ervaren dat rekenactiviteiten leuk kunnen zijn.

Aanmelding van een gezin?

Bij het aanmelden van een gezin zijn er drie betrokkenen: de leerkracht, medewerker van [] en de vrijwilliger.

De leerkracht:

- vormt zich gedurende het schooljaar een beeld van het gezin en de thuissituatie. Zij kunnen al vroegtijdige signalen herkennen van beperkte gecijferdheid en spelen hierdoor een belangrijke rol in de signalering van beperkte gecijferdheid.
- bespreekt deelname aan de Rekentrein met de ouder(s).
- meldt het gezin aan (deelname is gratis) door een e-mail te sturen naar [].
- bespreekt relevante informatie met betrekking tot de aanmelding met de medewerker van [].
- is aanwezig bij het kennismakingsgesprek met het gezin, de vrijwilliger en de medewerker van [].
- houdt contact met het gezin en de vrijwilliger.
- evalueert na afloop de ervaringen.

De medewerker van []

- spreekt over mogelijke deelname van het gezin met de leerkracht.
- bepaalt welke leerling deelneemt aan de Rekentrein.
- geeft de contactgegevens van de vrijwilliger door aan de leerkracht.
- is aanwezig bij het kennismakingsgesprek met het gezin, de leerkracht en de vrijwilliger.
- houdt de leerkracht op de hoogte van de ontwikkelingen van de deelname.
- neemt na afloop contact op met de leerkracht om de deelname te evalueren.

De vrijwilliger

- is getraind door de Rekentrein en heeft de beschikking over diverse materialen.
- deelt contactgegevens met de medewerker van [] zodat de leerkracht hem/haar kan benaderen indien nodig.
- is aanwezig bij het kennismakingsgesprek met het gezin, de leerkracht en de medewerker van [].
- brengt drie keer een bezoek van ongeveer 1 uur aan het gezin en voert diverse activiteiten met het gezin uit om gecijferdheid te stimuleren.
- koppelt ervaringen aan de leerkracht en de medewerker van [] terug.
- bespreekt deelname aan de Rekentrein met de ouder(s).
- meldt het gezin aan (deelname is gratis) door een e-mail te sturen naar [].

BIJLAGE II

BROCHURE VOOR VRIJWILLIGERS

VRIJWILLIGERS GEZOCHT VOOR DE PILOT VAN DE REKENTREIN

Deze informatie is bedoeld voor vrijwilligers die mee willen werken aan De Rekentrein. Graag informeren wij jullie over de aanpak, voor wie de Rekentrein bedoeld is en hoe je je kunt aanmelden.

De Rekentrein is een interventie om gecijferdheid te versterken bij ouders en kinderen. Bij het begrip gecijferdheid denken veel mensen vooral aan het uitrekenen van sommen. Maar gecijferdheid gaat veel verder dan dat. Getallen en rekenen zijn overal: in de supermarkt, in recepten, op klokken...enz. Wanneer ouders moeite hebben met gecijferdheid, kunnen zij dit onbewust doorgeven aan hun kinderen. Bijvoorbeeld doordat zij minder activiteiten doen waarin gecijferdheid gestimuleerd wordt of niet weten hoe zij hun kind effectief kunnen begeleiden. De Rekentrein wil dit doorbreken en voorkomen dat kinderen onbewust beperkt gecijferd raken.

Wat is De Rekentrein?

De Rekentrein is een eenvoudige, laagdrempelige aanpak om gecijferdheid bij ouder en kind te versterken. Een vrijwilliger komt bij een gezin thuis en voert samen met ouder en kind activiteiten uit. Bijvoorbeeld het spelen van een spel, het (voor)lezen van een boek of het bakken van koekjes. In al deze activiteiten komt gecijferdheid (meer of minder) aan bod. Door de begeleiding van de vrijwilliger leren ouders om met hun kind aan de slag te gaan met gecijferdheid op een manier die bij hen past. Het stimuleren van rekenbegrippen en rekentaal staat centraal.

Voor wie is de Rekentrein bedoeld?

De Rekentrein is bedoeld voor gezinnen met een of meer kinderen in de onderbouw van het basisonderwijs. De kinderen (en ouders) kunnen baat hebben bij een stimulans in hun (ontluikende) gecijferdheid. Dit kan komen doordat het kind moeite heeft met rekenen op school. Gezinnen kunnen ook baat hebben bij de Rekentrein, omdat er thuis weinig aandacht is voor gecijferdheid. Bijvoorbeeld omdat de ouder het moeilijk vindt om het kind voor te lezen of omdat er nooit spelletjes worden gespeeld. Ook kan de ouder zelf moeite hebben met gecijferdheid. Belangrijke voorwaarde voor deelname aan de Rekentrein is dat de ouder en het kind actief mee willen doen. Ook moet er sprake zijn van een veilige en stabiele thuissituatie en voldoende rust zijn om activiteiten uit te kunnen voeren.

Wat doet de Rekentrein niet?

De Rekentrein is niet gericht op het wegwerken van een achterstand op de leerdoelen van school. Wel draagt de Rekentrein bij aan het vergroten van het plezier. De Rekentrein laat ouders en kinderen ervaren dat rekenactiviteiten leuk kunnen zijn.

Wie zoeken wij?

Wij zoeken vrijwilligers die een training van een dagdeel willen volgen over de inhoud en opzet van de Rekentrein. Na de training breng je [] bezoeken van 1 uur aan een gezin, waarbij je activiteiten gericht op gecijferdheid uitvoert. Je houdt je ervaringen bij in een logboekje. In [] ben je aanwezig bij een terugkombijeenkomst om je ervaringen te delen.

Wanneer?

De training vindt plaats op [], locatie [].

De bezoeken vinden plaats tussen [] en []. De terugkombijeenkomst vindt plaats op [], locatie [].

Meer weten of aanmelden?

Stuur een bericht naar []. Je ontvangt zo spoedig mogelijk een reactie.

BIJLAGE III

INHOUD 'DE DIENSTREGELING'

De Dienstregeling is de trainingsmap die vrijwilligers ontvangen in de training. In de training leren vrijwilligers meer over het belang van gecijferdheid en de aanpak van de Rekentrein en krijgen zij handvatten voor het inzetten van materialen bij gezinnen thuis. De trainingsmap is gevuld met informatie die gebruikt wordt in de training. Vrijwilligers krijgen de trainingsmap mee naar huis als naslagwerk.

Inhoudsopgave *De Dienstregeling*:

1. Presentatie over het belang van gecijferdheid en de aanpak van de Rekentrein
2. Handleiding vrijwilligers met voorbeelden van rekenactiviteiten en de begeleiding.
3. Overzicht van rekenactiviteiten voor intergenerationeel leren
4. Achtergrondinformatie
 - a. Eindrapport De Rekentrein
 - b. Het belang van rekenen en gecijferdheid
 - c. Succes Rekenen

BIJLAGE IV

LOGBOEK VRIJWILLIGERS

Het logboek vrijwilligers is door de vrijwilligers ingevuld na afloop van elk huisbezoek. Het doel van de logboeken was om informatie te verzamelen of vrijwilligers op basis van de training voldoende handvatten hadden om de Rekentrein uit te voeren en om na te gaan of er nog een aanvullende informatiebehoefte is bij vrijwilligers. Daarnaast was het doel van het logboek om zicht te krijgen op de manier waarop gezinnen reageren op de interventie.

Logboek Rekentrein

Datum bezoek: _____

Tijd bij het gezin: van _____ uur tot _____ uur

Wie waren er aanwezig? _____

1 Wat heb je gedaan tijdens het bezoek?

Geef een globaal beeld van het verloop van je bezoek.

Ik heb voorgelezen: JA/NEE (omcirkel het juiste antwoord)

Titel boek(en): _____

Globale duur: van _____ uur tot _____ uur

Hoe was het om dit te doen? Lukte het om gecijferdheid aan bod te laten komen? Waarom?

Ik heb spelletjes gespeeld: JA/NEE (omcirkel het juiste antwoord)

Naam spelletje(s): _____

Globale duur: van _____ uur tot _____ uur

Hoe was het om dit te doen? Lukte het om gecijferdheid aan bod te laten komen? Waarom?

Ik heb materialen in en om het huis gebruikt: JA/NEE (omcirkel het juiste antwoord)

Welke activiteit(en):

Duur: van _____ uur tot _____ uur

Hoe was het om dit te doen? Lukte het om gecijferdheid aan bod te laten komen? Waarom?

Heb je kunnen doen wat je vooraf had bedacht? Waarom wel/niet?

2 Hoe werd gereageerd op de activiteiten?

Geef een globaal beeld van de reacties op de activiteiten: wat sprak het kind aan? Hoe reageerde(n) de ouder(s)?

Wat sprak het kind het meeste aan? Wat werkte minder goed? Waaruit leid je dat af?

Dit sprak aan: _____

Toelichting: _____

Dit werkte minder goed: _____

Toelichting: _____

Hoe reageerde(n) de ouder(s)? Deden ze mee? Waarom?

3 Wat vond jij makkelijk om te doen?

Geef een globaal beeld welke activiteit jou goed af ging en waarom

4 Wat was lastig om te doen?

Geef een globaal beeld welke activiteit minder goed werkte of lastig was voor jou en waarom

5 Hoe heb je geprobeerd om aan te sluiten bij de wens van het gezin?

Geef een globaal beeld op welke manier je maatwerk hebt proberen te leveren.

6 Had je voldoende handvatten om met het gezin aan de slag te gaan?

Wat zou je voor je volgende bezoek nog willen weten om nog beter aan te sluiten bij wat het gezin wil leren?

7 Wil je nog iets kwijt?

[...].

BIJLAGE V

HET TREINSTATION

Het Treinstation is de toolkit voor vrijwilligers, waarin alle informatie voor vrijwilligers gebundeld is. De toolkit is bedoeld voor organisaties die de Rekentrein uit willen gaan voeren en willen gaan werken met vrijwilligers. In de toolkit kunnen zij alle kennisproducten die nodig zijn om vrijwilligers te werven, te trainen en te begeleiden. De toolkit is een online map op de website www.rekentrein.nl waar alle materialen gedownload kunnen worden.

Inhoud *Het Treinstation*:

- Brochure werving en selectie vrijwilligers (zie Bijlage I en II)
- De dienstregeling (de trainingsmap die vrijwilligers in de training gebruiken en meekrijgen – zie Bijlage III)
- Inhoudsopgave Rekentreintas (de tas met materialen die vrijwilligers bij huisbezoeken kunnen gebruiken (zie volgende pagina))

BIJLAGE VI

DE REKENTREINTAS

Inhoud

Prentenboeken

- Een voor jou een voor mij, Jorg Muhle - 9789025771454, Gottmer
- Misschien, Guido van Genechten - 9789044821901, Clavis

Spel

- Dobbelstenen
- Stoepkrijt
- Knikkers

Huis-, tuin- & keukenmateriaal

- Duimstok
- Litermaten in verschillende formaten
- Eierdoos
- Bolletje touw
- Knopen